

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. A kibontott zászló. F. Varga Lajos. — A m.-szigeteki jogakadémiai tanári kar véleménye a jogakadémiák ügyében. — Tárcza. Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak. Szűcs István. — A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése. — Lengyel Zsigmond halála. — Szokatlan jelenségek az egyházi és iskolai élet terén. Elek Lajos. — Irodalom. — Különfélék. — Szerkesztői posta.

A kibontott zászló.

Magyar protestáns Sionunk magaslatán fényes zászló lobog. Tettre hívó zászló. Főnséges eszmeáramlat szülteszél lebegteteti e fényes lobogó habselymes szárnyait. Mezejében e fényes lobogónak im' ott ragyog a testet öltő eszme keresztneve: „Magyar Protestáns Tudományos Irodalmi Társaság.“

Árboczán körül e fényes lobogónak Sionunk vezérkara áll tömören. Egy kezök a lobogó árboczán, más az egymáséin. Művészecsetre méltó társaság. Szent egyesség a legszentebb célra: emelni a prot. litteraturát, emelni föl ama magaslatra, honnan uralgva hinthet világosságot, értelmi erejét fokozandó világoskodni hivatott egyházunk gyermekinek! Fölhozni a mult katakombáiból régi idők mohosuló kincseit, hogy lássa s tudja a jelen nemzedék, mi ékíté sírba szállt őseit, mikéért küzdöttek vért, éltet áldozva, mikben keresék üdvök, boldogságok, hogyan rakák le fundamentomit eleddig védő erős várunknak! S hirdetni mindezt urbi et orbi, hogy ezeknek zengő visszhangja közt a sírba térő nemzedék nyomán szülessen nagy jövőjü nemzedék, erős harczolni szent igaziért, lelkes építeni tovább hite templomát, mindaddig, míg annak boltívei az ég kárpitjával nem ölelkeznek! Ez a főczél. Csak ily cél illet meg oly vezérkart, mely ama zászló körül tömörült.

Am e sorok gyarló barázdolója, midőn ama fényes zászlóra tekint és seregére az azt emelőknék, nem vindi-kálhat magának egyebet, mint használatát ama szent jogá-

nak, hogy örömének szárnyakat adva, őszinte alleluját kiálthasson.

Alleluja! . . .

S ugy érzem, hogy száz és ezer ajak kiáltásának halvány mása ez. Mert meggyőződés az sugallja, hogy kiknek ereinkben protestáns vér buzog, mind édes-epedve vártuk a napot, melyen felvillan szemek előtt szent elhatározással vértezett csapata legjobbainknak, kik hivatvák uj idők mezejére vezetni szent egyházunknak nyáját.

Alleluja! . . .

Meghajlok ama zászlóbontók előtt s mit sajnálni tudok e pillanatban, parányiságom fájó érzete, mely mellett alig gondolhatok egyébre, mint arra, hogy egy csöpp olajjal ha járulhatok az általok nyujtandó világosság felneveléséhez. De vigasztalódom. Hiszen csöppekből alakul a tenger is s lám, flotillákat hord széllyel-messzeségen. És a távol világító torony apró sziporkák eleven tüzéből meríti messzeható fényerejét.

En hát nem szégyenkezve hozom csöpp olajom; mert testvérivel ez egyesülve, hiszem, hogy intenziv erőre kap ama láng, mely protestáns világoskodásunk terjesztésére gyujtatik vala.

Egy óhajást szabad legyen mégis kockázthatom.

Másolsz te csak, — mondjátok jó uraim. Lehet. De hisz az óhaj nem csupán enyém, jobban szólva, nem anynyira enyém, mint prot. közönségünk nagy részéé. Voltak már többen tolmácsolói; ám ismételni mégsem fölösleges; mert ez óhaj acceptálása vagy ignorálása dönti el a léte-sülő társulat sorsát.

S ez óhaj? . . .

Ne hangsulyozza oly igen mereven a társulat, hogy czélul „különösen és első sorban a prot. egyháztörténetnek művelését és terjesztését“ tartja szeméi előtt.

Igaz: a multak emlékei magtárunk, honnan jövőnk vetéséhez merítünk. De féltő, hogy majd oly bőven talál

vetni a társulat a jövőndő nemzedék számára, hogy mi, a ma élők, éhen fogunk maradni.

Mit értek? . . . Tisztán egyháztörténelmi emlékek és monographiák sokunkat nem fognak kielégíteni. Jól tudjuk, hogy sokat ölelni egy ifju csemetének, ki még csupán csak tejen éldegél, vakmerőség és komikus dolog. Hát ne öleljen sokat semmiből sem. Csak a mennyit játszva elbir. Mi, nagy közönség a változatost szeretjük ám fölöttébb. S ha a menu amolyan egy soros, bizony hamar fordítunk hátat az asztalnak. Emészthetetlen philosophia, spitzwilligkeitos dogma s Lamnaciakkal spēkelt exegesis szinte nem kenyerünk ugyan, — de mindenikből cum grano salis elkél mi nálunk, csak ügyes konyhamester kínálja. És azt hiszem, azzal az eleven esprittel írott vándorgyűlési felolvasások, melyek tartalmuk mélysége mellett kedves elegantiájukkal szokták meglepni a hallgatóságot ezekhez hasonló, a valástudomány széles mezejéről vett tárgyak essayszerű földolgozásai sokkal inkább fognak gyűjteni közönséget, mint a tisztán egyháztörténelmi dolgozatok. Elvégre is igazuk van a francziáknak: „Bármit, bármit . . . csak unalmas ne légy!” És ezt, hogy mély gyökeret verhessen, társulatunknak sem szabad feledni. Később, ha immár megizmosodik, aszálylyal, szárazsággal is megdaczol; de addig nagy szüksége lesz a közönség üde részvétének harmatára.

No de bizzunk! A kibontott zászlót jó kezek tartják. Gyönyör nézni, a hogy magasan, fenn lobogtatják. E társasággal egy lobogó alatt, ki ne tartaná büszkeségének, bár közvitézként indulni a nemes eszméért vívó harcmezőre? . . .

Szerkesztő ur! Van-é hivatva ön toborzani? . . . Protokullumba vele: fölcseptam rendes tagnak.

F. Varga Lajos.

A m.-szigeti jogakadémiai tanári kar véleménye a jogakadémiák ügyében.

(Vége.)

Foglalkoznánk a második kiindulási szemponttal is, mely által a fennálló tanulmányi rendszer készítői vezettetek, azzal t. i., hogy felekezeti akadémiáinkon a jogi szakoktatás nem áll a tudomány színvonalán s ezért csak proletárok számát szaporítják; de mikor már annyi év eredménye áll mögöttünk és igazolja e vád alaptalanságát; mikor a minduntalan nyilatkozó ellenszenvvel és kicsinyléssel szemben épen abban találtuk fel a legnagyobb örömet és elégtételt, hogy növendékeink az életbe kilépve, aránylag nagyon rövid idő alatt küzdik fel magokat jelentékeny állásokra s szerzik meg a közbizalmat és a név tisztességét; végül mikor elenyésző kivételkép, a legnagyobb ritkaság gyanánt fordul elő közöttök néha egy-egy, a kiről nem mondhatjuk el, hogy hasznos polgárává vált a hazának: akkor az ily váddal foglalkozni igazán fölösleges.

Elesvén ezek szerint mindazok az okok, a melyeknek

alapján a felekezeti jogakadémiák irányában való rokonszenv közoktatási kormányunknál olyan mély gyökeret vert; sőt ez intézetek fentartása magának az államnak jól felfogott érdekei által követeltetvén meg: ev. ref. egyházunk annival kevésbé ejtheti el a maga jogakadémiáit és mondhat le a jogi szakoktatás terén való működéséről; mert eltekintve a protestáns világi elemnek nagy jelentőségű egyházi szerepkörétől és azon többi fontos okoktól, melyeket debreczeni testvér-akadémiánk a maga jeles emlékiratában felsorol, hazánk jogi fejlődése épen a mi napjainkban nézend a legfontosabb átalakulások elébe és az ily időkben tanúsított közönyösség könnyen fölidézhetné azt a mindnyájunk által rettegett veszélyt, hogy a protestáns szellem befolyása nemzetünknek fejlődésére erejéből veszítene, a mi a tudomány terén a szabad gondolkodás, — a politikában ellenben a nemzeti irány ellen való reactió felülkerekedését jelentené.

A jogakadémiák általános helyzetére vonatkozó nézeteket ezekben kifejtvén, engedje meg Méltóságod, hogy szerény javaslatunkat a következőben terjeszthessük indokolva elő. A jogi szakoktatás rendszerének új alapokra fektetése a legközelebbi jövő munkaprogrammján áll. Bármenyire haladtak azonban az ez irányban való előmunkálatok, mégis kétségtelen, hogy a most fennálló tanulmányi és vizsgálati rendszer fogja szabályozni még jó ideig a jogi szakoktatás kérdéseit Magyarországon. Az első lépés tehát, mely ev. ref. egyházunk részéről jogakadémiáink érdekében teendő: világos és félremagyarázhatatlan biztosítást szerezni közoktatási kormányunknál az iránt, hogy ezen tanulmányi és vizsgálati szervezet alapján olyan irányu újabb követelmények, a melyek anyagi terheink súlyosbítását idéznék elő, felekezeti jogakadémiáink ellen támasztatni többé nem fognak, hogy így a tulkapások ellen legalább ez oldalról biztosítva nézhessünk nyugodtan az új szervezet új szelleme elébe.

Látható lévén ebből, hogy a fennálló tanulmányi szervezet veszedelmes volta nem annak tulajdonképen való tartalmában, hanem abban a körülményben fekszik, hogy nem birván törvény erejével, minduntalan ide-oda változtatható és súlyosbítható: javaslatunk második pontja, megegyezőleg a s.-pataki és debreczeni testvér-jogakadémiákkal az, hogy jogakadémiáinknak az állam közoktatási kormányához való viszonya törvény által rendeztessék s abban a legfőbb felügyeleti jog határai pontosan megállapittatnak.

Végül mi is csatlakozván a pozsonyi és nagyvárad kir. jogakadémiák által az 1885⁶. tanév végén a vallás- és közoktatási miniszterhez tett fölterjesztéshez s elfogadva a debreczeni testvér-akadémia idevonatkozó igen jeles és kiemerítő indokolását: javaslatunk 3-ik pontja gyanánt az ügyvédi képesítésre nézve a jogtudorság kötelező voltának elejtését s e helyett az akadémiákon is letehető valamely elméleti képesítő vizsgálat rendszeresítését ajánlanók.

Áttérve most a mi máramaros-szigeti jogakadémiáinkra, engedje meg Méltóságod, hogy a legőszintébb örömmel jelenthessük, miszerint intézetünk e mostoha idők befolyása alatt is teljesen megtartotta életképességét, hallgatóinak létszáma (63) nem hogy megfogyatkozott volna, hanem inkább emelkedett, a kebelében fennálló különböző irányu és czélú egyesületek, különösen az olvasó és segélyző egyesület, mindannyian megerősödtek, szóval, hogy jogakadémiánk

vetni a társulat a jövő nemzedék számára, hogy mi, a ma élők, éhen fogunk maradni.

Mit értek? . . . Tisztán egyháztörténelmi emlékek és monographiák sokunkat nem fognak kielégíteni. Jól tudjuk, hogy sokat ölelni egy ifju csemetének, ki még csupán csak tejen éldegél, vakmerőség és komikus dolog. Hát ne öleljen sokat semmiből sem. Csak a mennyit játszva elbir. Mi, nagy közönség a változatost szeretjük ám fölöttébb. S ha a menu amolyan egy soros, bizony hamar fordítunk hátat az asztalnak. Emészthetetlen philosophia, spitzwilligkeitos dogma s Lamnaciakkal spékelt exegesis szinte nem kényerünk ugyan, — de mindenikből cum grano salis elkél mi nálunk, csak ügyes konyhamester kínálja. És azt hiszem, azzal az eleven esprittel írott vándorgyűlési felolvasások, melyek tartalmuk mélysége mellett kedves elegantiájukkal szokták meglepni a hallgatóságot s ezekhez hasonló, a valástudomány széles mezejéről vett tárgyak essayszerű földolgozásai sokkal inkább fognak gyűjteni közönséget, mint a tisztán egyháztörténelmi dolgozatok. Elvégre is igazuk van a francziáknak: „Bármit, bármit . . . csak unalmas ne légy!” És ezt, hogy mély gyökeret verhessen, társulatunknak sem szabad feledni. Később, ha immár megizmosodik, aszálylyal, szárazsággal is megdaczol; de addig nagy szüksége lesz a közönség üde részvétének harmatára.

No de bizzunk! A kibontott zászlót jó kezek tartják. Gyönyör nézni, a hogy magasan, fennen lobogtatják. E társasággal egy lobogó alatt, ki ne tartaná büszkeségének, bár közvitézként indulni a nemes eszméért vívó harczmezőre? . . .

Szerkesztő ur! Van-e hívatva ön toborzani? . . . Protokullumba vele: fölcsaptam rendes tagnak.

F. Varga Lajos.

A m.-szigeti jogakadémiai tanári kar véleménye a jogakadémiák ügyében.

(Vége.)

Fogialkoznánk a második kiindulási szemponttal is, mely által a fennálló tanulmányi rendszer készítői vezettetek, azzal t. i., hogy felekezeti akadémiáinkon a jogi szakoktatás nem áll a tudomány színvonalán s ezért csak proletárok számát szaporítják; de mikor már annyi év eredménye áll mögöttünk és igazolja e vád alaptalanságát; mikor a minduntalan nyilatkozó ellenszenvvel és kicsinyléssel szemben épen abban találtuk fel a legnagyobb örömet és elégtételt, hogy növendékeink az életbe kilépve, aránylag nagyon rövid idő alatt küzdik fel magokat jelentékeny állásokra s szerzik meg a közbizalmat és a név tisztességét; végül mikor elenyésző kivételkép, a legnagyobb ritkaság gyanánt fordul elő közöttök néha egy-egy, a kiről nem mondhatjuk el, hogy hasznos polgárává vált a hazának: akkor az ily váddal foglalkozni igazán fölösleges.

Elesvén ezek szerint mindazok az okok, a melyeknek

alapján a felekezeti jogakadémiák irányában való rokonszenv közoktatási kormányunknál olyan mély gyökeret vert; sőt ez intézetek fentartása magának az államnak jól felfogott érdekei által követeltetvén meg: ev. ref. egyházunk annnyival kevésbé ejtheti el a maga jogakadémiáit és mondhat le a jogi szakoktatás terén való működéséről; mert eltekintve a protestáns világi elemnek nagy jelentőségű egyházi szerepkörétől és azon többi fontos okoktól, melyeket debreczeni testvér-akadémiánk a maga jeles emlékiratában felsorol, hazánk jogi fejlődése épen a mi napjainkban nézend a legfontosabb átalakulások elébe és az ily időkben tanúsított közönyösség könnyen fölidézhetné azt a mindnyájunk által rettegett veszélyt, hogy a protestáns szellem befolyása nemzetünknek fejlődésére erejéből vesztene, a mi a tudomány terén a szabad gondolkodás, — a politikában ellenben a nemzeti irány ellen való reakció felülkerekedését jelentené.

A jogakadémiák általános helyzetére vonatkozó nézeteket ezekben kifejtvén, engedje meg Méltóságod, hogy szerény javaslatunkat a következőkben terjeszthessük indokolva elő. A jogi szakoktatás rendszerének új alapokra fektetése a legközelebbi jövő munkaprogrammján áll. Bár mennyire haladtak azonban az ez irányban való előmunkálatok, mégis kétségtelen, hogy a most fennálló tanulmányi és vizsgálati rendszer fogja szabályozni még jó ideig a jogi szakoktatás kérdéseit Magyarországon. Az első lépés tehát, mely ev. ref. egyházunk részéről jogakadémiáink érdekében teendő: világos és félremagyarázhatatlan biztosítást szerezni közoktatási kormányunknál az iránt, hogy ezen tanulmányi és vizsgálati szervezet alapján olyan irányu újabb követelmények, a melyek anyagi terheink sulyosbítását idéznék elő, felekezeti jogakadémiáink ellen támasztatni többé nem fognak, hogy így a tulkapások ellen legalább ez oldalról biztosítva nézhessünk nyugodtan az új szervezet új szelleme elébe.

Látható lévén ebből, hogy a fennálló tanulmányi szervezet veszedelmes volta nem annak tulajdonképen való tartalmában, hanem abban a körülményben fekszik, hogy nem birván törvény erejével, minduntalan ide-oda változtatható és sulyosbítható: javaslatunk második pontja, megegyezőleg a s.-pataki és debreczeni testvér-jogakadémiákkal az, hogy jogakadémiáinknak az állam közoktatási kormányához való viszonya törvény által rendeztessék s abban a legfőbb felügyeleti jog határai pontosan megállapíttatnak.

Végül mi is csatlakozván a pozsonyi és nagyváradi kir. jogakadémiák által az 1885/6. tanév végén a vallás- és közoktatási miniszterhez tett fölterjesztéshez s elfogadva a debreczeni testvér-akadémia idevonatkozó igen jeles és kimerítő indokolását: javaslatunk 3-ik pontja gyanánt az ügyvédi képesítésre nézve a jogtudorság kötelező voltának elejtését s e helyett az akadémiákon is lehető valamely elméleti képesítő vizsgálat rendszeresítését ajánlanók.

Áttérve most a mi máramaros-szigeti jogakadémiánkra, engedje meg Méltóságod, hogy a legőszintébb örömmel jelenthessük, miszerint intézetünk e mostoha idők befolyása alatt is teljesen megtartotta életképességét, hallgatóinak létszáma (63) nem hogy megfogyatkozott volna, hanem inkább emelkedett, a kebelében fennálló különböző irányu és czélú egyesületek, különösen az olvasó és segélyző egyesület, mindannyian megerősödtek, szóval, hogy jogakadémiánk

nem a hanyatlás szomorú, hanem a fejlődés örvendetes képét tünteti fel minden irányban.

Távol vagyunk attól, hogy e kedvező viszonyokat egészen a saját érdemünknek tulajdonítsuk. Nagy előnye, sőt határozott szerencséje jogakadémiánknak, hogy Máramaros-Sziget városa, mint az ország egyik legnagyobb megyéjének a székhelye és természetes központja, egész sorozatát foglalja magában a közigazgatási, igazságszolgáltatási, pénzügyi és katonai hatóságoknak; tekintélyes ügyvédi kara, számos közintézetei és élénk helyhatósági élete mind olyan tényezők, a melyek a fiatal jogász nemzedék szellemi fejlődésére az iskola falain kívül is hatalmasan közreműködnek, sőt az ifjuság vagyontalan részét anyagi tekintetben is jelentékeny módon támogatják; míg élénk és nemes formákban mozgó társadalmi élete a művelt modor és biztos fellépés megbecsülhetlen előnyét szerzik meg számára.

Meglevén ezek szerint jogakadémiánkra nézve Máramaros-Szigeten is, épen úgy mint Debreczenben mindazon föltételek, melyek azt a virágzás magasabb fokára emelhetik: engedje meg Méltóságod, hogy jogakadémiánkat jóakaró pártfogásába ajánlva, úgy Méltóságodnak, mint a főtiszteletű egyházkerületnek erkölcsi támogatására és meleg érdeklődésére számíthassunk.

M.-Szigeten, 1887. május 2.

T á r c z a.

Olvasni való egyebeknek is, de főképp theologus ifju uraknak.

(Folytatás.)

II.

De mire hoztam én mindezeket elő? — kérhetné a nyájas olvasó. — Feleletem rá im' ez. Csak nem régiben volt szerencsém találkozni egy igen jó készütségű ifju theologus urral, ki mostanában került haza németországi egyetem látogatásából. Nagyon természetes, hogy ily ifju férfival nekem nem lehetett másról beszélgetnem, mint a külföldi egyetemeken látott és hallott dolgokról, melyekre nézve az ifju tiszteletes urtól igen szép s lelket emelő újdonságokat értettem meg. Szóba jöven a beszélgetésünk közben az is, miszerint az ifju tiszteletes külegyetemen a nélkül töltötte idejét, hogy legkisebb stipendiumban részesült volna, minek abban rejlett főoka, mert az illető kellő tudomásával nem birt annak, hol és mi javadalmazások léteznek?: ez alkalommal ötlött régi idő óta először eszembe mind az, hogy én egykor tanárként a külföldi stipendiumok létezéséről is értesítettem hallgatóimat, mind az, hogy én e tárgyban Szilágyi Dániellel és társaival levelet váltottam. Arra nézve pedig, hogy én a külföldi egyetemek stipendiumainak hollétezéséről ismeretet szerzettem magamnak, azt mint forrásból merittem, anyai ősapám, néh. Kolmár Ferencz előbb dömsödi segédlelkész, majd dunavecsei rendes predikátor jegyzékéből, mely jegyzékek hagyatékképpen néh. Kolmár József révkomáromi predikátorra, a Kolmár Ferencz fiára s nekem anyai nagyanyámról való nagybátyámra szállottak volt, ki is azokat az 1825-ik évben több könyvekkel együtt, midőn nála boldogult atyámmal látogatóba voltam, ajándékozta volt.

Néh. Kolmár Ferencznek e jegyzékét azért tartottam hitelre méltónak, mivel egyike volt ő azon Triásnak, ki Veszprémi István és Sinay Miklós társaival a mult század közepén együtt fáradoztak volt Helvétiaiban, Hollandiaiban és Angliában a debreczeni kollégium javára gyűjtendő adakozás összeszedésében, mely adakozásnak eredményeként máig is fent van az évenként a debreczeni kollégium javára megküldetni szokott ugynevezett *Anglicana fundatio*. (Lásd ezekről bővebben sz. kir. Debreczen város történelme cz. 3 kötetes művemnek 3-ik kötete 920—924. lapjait). Néhai Kolmár Ferencz idevonatkozó jegyzékét gyarapítottam boldogult atyámnak s elhalt testvérbátyámnak idevonatkozó jegyzeteiből, kik mindketten predikátorok voltak s mindketten Göttingában akadémius korukban 1—1 évet töltöttek.

Egyébaránt ezen jegyzetek most már túlhaladott álláspontul tekintendők, lévén azóta általam ismerve több könyv, hol e tárgyból bővebb ismeretet lehet szerezni. Ily könyv pl. e című: *Geschichte der evangelischen Kirche in Ungarn vom Anfange der Reformation bis 1850 mit Rücksicht auf Siebenbürgen*. Berlin, 1854. Ezen igen érdekes könyvnek szerzője állítólag Bauhofer György budai ev. predikátor s e könyvnek 656. s következő lapjain el vannak sorolva mindazon külsországi egyetemek, a hol magyarországi mindkét hitvallású ev. tanuló ifjaknak javadalmazáshoz kilátásuk lehet. A most nevezett könyvből azoknak kedvéért, kiket ez érdekel, ide irom, a mit a fenczimzett könyv jelzett helyén lehet olvasni:

Jegyzéke azon ösztöndijaknak és kegyes alapítványoknak, melyek külsországi egyetemeken a magyar tanulók javára léteznek:

A) Az ágost. hitv. tanulók részére:

1. *Pelmi alapítvány* 16,000 frtos, letéve a bécsi bank pénztárában, kiterjed minden külföldi egyetemre.
2. *Thübingában* fennáll 1668-ik év óta ingyen ellátás 12 magyar theologus részére.
3. Ugyanott létezik a *Fifferti alapítványból* szabad ellátás magyarországi 2 és erdélyországi 2 tanuló javára.
4. *Vittembergában* (most *Halléban*) a *Kassai-féle* alapítvány 7641 rh. frtot tesz ki.
5. A *Poldi alapítvány* u. a. egyetemen 2000 rh. frtra megy.
6. *II. Leopold császárnak* 1791-ik évben 1000 drb aranyat tevő alapítványa, melynek felét a dicső emlékü alapító Vittembergába, másik felét Lipszébe 2 magyar predikátor fiu javára rendelte.
7. *Grifisvaldában* a *XII. Károly* alapítványa 4 magyar ifju ellátására.
8. U. o. 3000 rh. frtból álló *Szirmay* alapítvány a magyar tanuló ifjak javára.
9. *Göttingában* egy ott tanuló magyar ifju a *Burgstaller-féle* 1500 frtos alapítványnak évi jövedelmét élvezi.
10. *Jénában* és *Vittembergában* minden ott tanuló magyar ifju 18 frtból álló évi pótdij mellett az akadémiái tápintézetbe felvétetik.
11. *Göttingában*, *Lipszében* és *Erlangában*, ezen 3 egyetem mindegyikén 3 magyar ifju a tápintézetbe felvétetik, hol azok ingyen ellátást nyernek.

12. Halléban azon magyar tanulók, kik az ottani árvaházban naponként két órán át tanítanak, ingyen ellátást és lakást nyernek.

13. Az aldorfi egyetemen 3 magyar tanuló szabad ellátást nyer és ez az alapítvány az erlangai egyetemre nézve is érvényes.

14. Épenygy élvez Helmstädtben szinte 3 magyar folytonosan ingyen ellátást.

15. A halléi paedagogiumban az ott correpetensekül működő magyarok ingyen ellátás és szabad lakás mellett még készpénzbeli tiszteletdíjban is részesülnek.

16. Gröningában mindkét hitv. magyarok az ottani alumniumban ingyen ebédet és vacsorát nyernek.

Szűcs István.

(Folyt. köv.)

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület közgyűlése 1877. májushó 9—13. napjain.

(Folyt. s vége.)

Mint mult számunkban röviden jeleztük, a gyűlés másodnapján vétetett föl a jogakadémiák ügyében a kormányhoz a konvent utján fölterjesztendő azon két felirat ügye, melyet, a debreczeniek részéről lapunk egyik korábbi számának mellékleteként, a máramaros-szigetiek részéről pedig lapunk mult heti és jelen számában közöltünk. Az előbbi felirat, mint már mindenki által ismert, felolvasottanak vétetett, a máramaros-szigeti pedig a tárgyalás kapcsán felolvasatott. A tárgyalásról a „Debr. Ellenőr“ után a következőket jegyezzük föl.

Az emlékirathoz legelőször Ritoók Zsigmond szólott egy nagyobb szabásu szakszerű beszédben, a jelen voltak mindvégig élénk érdeklődése mellett. Örömmel emlékezett meg arról, hogy a panaszolt csökkenés a debreczeni jogakadémiánál alig mutatkozik, mi azt bizonyítja, hogy hitorsosaink érzik az akadémia szükségességét s az itt uralkodó szellemben akarják taníttatni fiaikat. A hallgatók létszáma csökkenésének igen kedvezőtlen hatását úgy az akadémiai, mint az egyetemi oktatásra élénk színekkel festi a szónok. A budapesti egyetemen az ifjuságnak oda tódulása lehetlenné teszi a felügyeletet; a vizsgálatok óriás száma miatt a tanárok sem jó előadásokat, sem beható vizsgálatokat nem tarthatnak. Másoldalról a vidéki jogakadémiák elnéptelenedése természetesen csökkenti a tanárok buzgalmát. A főiskolai tanárkar emlékiratában ez egészségtelen állapot okozójául több ok van elsorolva s általános okul a vizsgálati és tanulmányi rendszer van megnevezve. Szónok minden bajt egyetlenegy okban keres és talál fel, melyet azonban meg lehet szüntetni; oda kell törekedni, hogy a központ vonzereje gyöngittessék, legnagyobb kiváltsága megszüntessék. E kiváltság a doktorátusi vizsga s a vidéki jogakadémiák hanyatlásának oka az, mert az ügyvédi vizsgálatok előfeltételül a doktorátus szolgál. Ezt a doktorátust pedig a jelenlegi rendszer leszállította az államtudományi vizsgálat színvonalára; úgy, hogy a budapesti egyetemen ma nem azt a doktorátust adják, melyet ott 20 évvel ezelőtt adtak s melyet a külföldön ma is osztogatnak.

Oda kell tehát, szónok szerint, törekedni, hogy a vizs-

gálat címe megváltoztassék, illetve a doktorátust meg kell szüntetni s helyette az államtudományi vizsgálatot szigorubbá tenni s erre jogositandók legyenek a vidéki jogakadémiák is. Szónok ezután megnevezi azon okot is, melynélfogva a kormány oly buzgóan pártolja az egyetemi oktatást a jogakadémiák rovására. Ez pedig nem más, mint az, hogy az egyetemen van bölcsészeti fakultás is, hol a joghoz szükséges filozófiai tanulmányokat meg lehet szerezni. Miből következtetve oda kell törekednie az egyháznak, hogy jogakadémiái mellett bölcsészeti szaktanfolyamok is szerveztessenek. Majd egy intézményre hívja fel a szónok a figyelmet, nevezetesen a jogi szemináriumok berendezésére, mely Budapesten a hallgatók óriási száma miatt lehetetlen, de a mely a vidéki jogakadémiák vonzerejét nagy mértékben növelné. Végül három pontban összegezte a maga nézetét. A tanárkar emlékiratában az általánosság helyett határozottan megneveztetni kéri a jogakadémiák hanyatlásának okát, t. i. a doktorátust; azt a részt pedig, mely sürgeti a felekezeti felsőbb iskolák államhoz való viszonyainak rendezését, kihagyatni javasolja s harmadszor intézkedést kíván tétetni a jogi szemináriumok berendezése iránt, mire nézve a tanárkarok véleménye kikérendő volna.

Miután Dr. Kovács Sándor reflektált a Ritoók Zs. beszédére, elismervén a jogi szemináriumok hasznos és szükséges voltát, de a tanárok kevés száma és a sok teher miatt felállításukat jelenleg csaknem kivihetetlennek véleményezvén, újra Ritoók Zsigmond állott fel s előbbeni beszédéhez, a melyet mi csak vázlatosan adtunk, hozzácsatolandó még azt, hogy a konventtől ne miniszteri rendelet által, hanem törvényhozási uton kérje a jogakadémiák hanyatlása s bajainak orvoslását s kérje ezt a tudomány érdekében is, bővebben fejtegette a szemináriumi oktatás előnyeit s ezután felolvasta a maga határozati javaslatát.

E határozati javaslat el is fogadtatott s ennek értelmében az egyházkerület felkéri a konventet, hogy sürgesse az államkormányánál az 1874. XXXIV. t. cikknek törvényhozásilag olyképen való megváltoztatását, hogy az ügyvédi vizsgálat alapjául ne követeltessék a tudori vizsgálat, hanem e helyett az államtudományi vizsgák tétessenek szigorubbá és hozassanak be az ügyvédi vizsga alapjául, melyek a jogakadémiákon is letehetők legyenek. Az egyházkerület továbbá szükségesnek mondja ki, hogy a jogakadémiák mellett bölcsészeti szaktanfolyamok is szerveztessenek; s addig is, míg ez lehetővé válnék, — bölcsészeti és történeti tanszékek állítandók fel a jogakadémiákon s erre a konvent figyelme is felhivatik. Továbbá a jogi szemináriumok berendezése is előnyösnek mondatván ki, a közgy. a tanárkart javaslatlattel bizza meg, hogy a debreczeni jogakadémián berendezhető-e ez, mily mértékben s minő áldozatok árán?

Beterjesztetett a modern nyelveknek az akadémiai tanulók általi hallgatásáról szóló tanárkari jelentés, melynek tárgyalása folyamán György Endre egyházkerületi képviselő a joghallgatókról azon véleményét nyilvánította, hogy, miután ezek közül egy sem használja föl azon kedvező alkalmat, mely főiskolánkban a modern nyelvek tanulhatására nézve nyújtatik, ezzel, — hogy úgy fejezze ki magát, — ők értelmi műveltségöknek alacsony fokát mutatják. E mondás, — a mint arról tisztelt olvasóink a nem egyházi lapokból is értesülhettek, — nagy port vert föl, amennyiben a joghallgatók ezért Gy. E. urat erősen megabczu-

golták a vasuti indóháznál, mikor városunkból elutazni készül. A kellemetlen ügyről nem szívesen emlékezünk meg, de, mert további vizsgálatoknak is tárgyát képezte, nem akartuk azt teljesen mellőzni.

A bölcsészeti tanfolyam szervezése ügyében beterveztett munkálat, különösen az anyagi kérdésekre való bővebb befelelés szempontjából visszaadott a főiskolai tanárkar-nak és a gazdasági tanácsnak.

Mellőzvéen több, kevésbé közérdekű tárgyról adható referádánkat s csak azt jelezvén, hogy a fegyelmi ügyek közül öt visszatétetett az egyházmegyei törvényszékekhez — ezek között pl. a csekei ügy, — s egy nem találtatván a bíróság elé tartozónak, a többiben részint feloldatott a vádlott a reá rótt büntetés alól, részint megerősített az egyházmegyei bíróság ítélete: még csak azt óhajtjuk fölemlíteni, hogy a közoktatásügyi miniszter a debreczeni főgymnasium V., VII. és VIII-dik osztályaiban a tanulók létszámának már 3 év óta a törvényes maximumon felülállása miatt leiratot intézett egyházkerületünk elnökségéhez, melyben az előirt intézkedések foganatosítását helyezte kilátásba. A közgyűlés e tárgyban bevarandónak határozta a miniszter további intézkedését. Megemlítjük végül azt, hogy a Debreczen városi tanács átiratot intézett az elnökséghez, hogy miután az énekes könyv 53-ik kiadásából már csak 6900 példány áll rendelkezés alatt, az 54-ik kiadás ügyében is megtette a kellő intézkedéseket. Tudomásul vétetett.

Feltűnt, hogy ezen különben olyan érdekes gyűlésen az egyházmegyei gondnokok nagyon csekély számmal voltak képviselve, a minek természetesen nincsen más jelentősége, csak az, hogy magánügyeik miatt most kevesen jöhettek el Debreczenbe.

Lengyel Zsigmond.

Néhai tanártársunk haláláról a következő két gyászjelentés adatott ki.

„Özvegy Lengyel Zsigmondné született Ecsedi Czapó Erzsébet és árvái Ilona, Kálmán és Béla a pótolhatlan vesztesség érzetében, fájdalomtól megtört szívvel jelentik a szerető jó férjnek, páratlan gyöngédségű jó apának Lengyel Zsigmond ev. ref. főiskolai tanárnak, élete 72-dik, boldog házassága 21-ik, egész odaadással viselt tanári hivataloskodásának 34-dik évében, 12 napi súlyos szenvedés után, folyó hó 12-én reggeli 7 órakor történt gyászos elhunytát. A boldogult földi maradványai folyó hó 14-én, szombaton délután 3 órakor, a vár-utcza 807-dik számú háznál tartandó rövid halotti ima után a czepléd-utcza sarkertben tételnek le végnyugalomra. Mely szomorú vég-tisztességtételre a boldogultnak rokonait, barátait, tiszt-társait s általában a résztvevő közönséget bánatos szívvel meghívjuk. Debreczen, 1887. május 12. Áldás és béke lengyel hamvai felett!!!“ — „A debreczeni ev. ref. főiskola összes tanárkara mély fájdalommal tudatja, hogy a jeles és buzgó tanár, felejtethetlen kartárs Lengyel Zsigmond, ki a debreczeni ev. ref. főiskolában, alapos tudományos készséggel, ernyedetlen kötelességérzettel 34 évig viselte a tanári hivatalt, folyó évi május 12-kén néhány napi súlyos

szenvedés után 72 éves korában meghalt. A boldogultnak földi maradványai folyó évi május 14-kén délután 3 órakor fognak a 807. számú háztól a czepléd-utcza sarkertben örök nyugalomra tételni. Debreczen, 1887. május 12. Áldás és béke poraira!“

Nagy és díszes közönség jelent meg a temetésen. A főiskolai tanárkaron és a tanuló ifjuságon kívül képviselve volt városunk egész intelligentiája. A háznál Könyves Tóth Kálmán lelkész ur mondott szép imádságot. Az énekkar úgy itt, mint a temetőben megható gyászdalokat zengett. A koporsót tanárok tették föl a gyászkocsira s tanítványok vevén le azt a temetőben, ezek vitték a megásott sír mellé. Az ének elhangzása után, néma meghatottsággal várakozó gyülekezet körében, Géresi Kálmán tanár emelt szót s bizony, sokunknak szemében rezegtek a bus elválás nehéz könnycseppjei, míg ő következő, nemes hangú s minden szavában igaz emlékbeszédét tartá.

„Míg tested a megoszlatatás mindnyájunkkal közös természeti törvényeit siet betölteni, állítsuk meg lelkedet itt a sír szélén egy pár földi pillanatra, néhai szeretett tisztársunk és barátunk! Még itt vagyunk mindnyájan, a kiket szerettél, itt vagyunk, a kik szerettünk és mielőtt végső bucsut vennénk, szólanunk akarunk hozzád, beszélni akarunk veled. Miután megsirattunk, meg is akarunk általad vigasztaltatni.

Óh mert azért, hogy látszólag mindnyájan egyformán hordozzuk az életnek hivatásszabta terheit, azért, mert látszólag oly nagy az egyenlőség a halálban, nem minden életben és halálban van meg a vigasztaló elem. A melyik életben nem volt más alkatrész, csak gyarló, csak földi és mulandó, az csak a gyarlóságot, a mulandóságot juttatja eszünkbe a halálban is, de a hol nemesebb alkatrészek is vegyültek a velőbe és szívbe, az olyan élet a halálban a fájdalom mellett vigasztalni is tud. Egyformán beleroskadunk az életnek ezer meg ezerszeres rétegeibe mindnyájan, de egyikből-másikból marad valami, a mi nem enyészik el az emberiségre nézve. Az emberiség nagy kincstárában, melyben a tudomány, bölcsesség, tapasztalás annyi sok emberöltő által összehordott kincsei kamatoznak az emberiség jobba, szerencsésebbé tételére, egy sincs becsesebb rész, mint a mely a jó és becsületes emberek emléke és példájában van tanításunkra, nemesedésünkre felhalmozva. Áldott, a ki ezen kincstárat szaporítja; a ki ehhez csak egy fillért is hozzá tud tenni, annak élete nem volt hiában. Hány fényes és zajos életet láttam én a sírnál összezsugorodni, megtörpülni, mert abba a kincstárba nem hagyott örökségül semmit és hány egyszerű zajtalanul munkás életet a sírnál felmagasodni, mert ezen közös kincshez hozzá tudott járulni. Idvezült szellem, a te életed ez utolsó osztályba tartozik!

Ifjukorod kiképzésében már magadba szívtad azon nemesebb, emelkedettebb, tisztább levegőt, azon classicus szellemet, mely egész életednek vezére maradt. Ezen szellemet százaknak meg százaknak van módjában megismerni, de mily kevesen őrzik meg állandó életelv gyanánt. Te ifjuságod, férfi- és aggkorodban egyiránt hű voltál azon szellemhez. Egyszerű életű és nemes gondolkozású voltál mindig; munkával, kötelességteljesítéssel törtél előre, de egy élelmeskedő, tolakodó mozdulat be nem szennyezte 72 éves életedet. Nem kis dicséret abban a korban, a mely az efféle tulajdonokat a magunk iránti kötelességek, sőt a gyakorlati

erények közé sorozza. Nem aggattad tele életedet azon fényes rongydarabokkal, melyeket a római költő említ. Ezért láthatjuk most halálodban tisztán lényednek igaz mivoltát, dicsérhetjük egész életednek valóságát és szerénységét. Az ifjuság, tanítványaid, kik bánatos szívvel gyűltek koporsód köré, azon lelki haszon mellett, melyet tanításodból merítettek, kegyeletesen fogják megőrizni példa gyanánt szerénységed, köteleességérzeted, az igazságot, a törhetlen hűséget, egyéni és tanári jellemednek soha meg nem hazudtolt vonásait. És mi társaid szintén kegyelettel tartunk meg emlékezetünkben és úgy emlegetünk mindig, mint egy megelőző nemzedék, mint egy mulófélen levő korszak erényeinek tiszteletreméltó képviselőjét, mint férfit, ki méltósággal hordozád az életnek meg nem érdemelt sujtólását, a ki nem csak a gyakorlati tanítás, hanem a tudomány szolgálatában is becsülettel teljesítetted köteleességedet.

Lényednek egyszerű, de nemes emelkedettsége, jellemednek classicus tisztasága, az emberi élet legszebb eszméire, a barátság és szeretetre alkalmazva tűnik ki legjobban. Hogy a barátság nem csak időtöltés és mulatság volt előtted, hanem antik értelemben vett szent érzelem, mutatja azon változatlan és mély szeretet, melyet megmaradt és most sírod körülrálló néhány barátod érzett és érez irántad. Az ifjuságban vertek ezen baráti viszonyok gyökeret és soha egy perczre sem ingatták meg ezeknek gyöngédségét sem az életnek egymástól eltávolító gondjai, sem a késő életkornak fogyatkozásai és hülmi-hamvadni szokott érzelmei. Barátaidnak ezen soha nem fogyó szeretete valóban egy lelked tisztaságáról kiállított nemeslevél. Ha régibb egyházi szokásunk szerint elszálló lelked nevében bocsánatot kérnek ezen hű barátoktól azért, a mit ellenük vétettél, egyértelműleg mondanák, hogy az egyetlen fájdalom, a mit okoztál, az egyetlen seb, a mit rajtuk ütöttél, halálod volt.

A másik érzelem, mely életedet elfoglalta, a szeretet volt, melylyel családod iránt viseltetted. A családi élet tisztasága marad mindig egyik legfőbb ismertető jele a lélek nemességének, az élet okos és becsületes berendezésének. A tied iránti szeretet köteleességeinek teljesítésében roskadtál össze, ennek hoztad áldozatul gyengülő agg korodnak pihenést igénylő utolsó éveit. — Ezen áldozat nagysága is tegye szentté emlékedet azok előtt, kiket elhagytál és szálljanak rájuk örökségül lelkednek nemes jellemvonásai, egyszerűséged, igénytelenséged, önfeláldozásod.

Legrégibb barátod, több mint barátod, rokonod volt az a főiskola is, a mely most gyászt öltött éretted. Több mint félszázadig voltál ennek tagja, dísz mint tanuló, egyik oszlopa mint tanár. Életed külsőleg úgy mint belsőleg össze volt forrva ennek és a felekezetnek, melyhez tartozik, sorsával és virágzásával. Mindig hű valál ennek szelleméhez, nemes hagyományaihoz, szíveden hordoztad mint tanár virulását. Szeretted és mind tanításoddal, mind példádval áldásosan oktattad ezen iskola ifjuságának már 34-ik nemzedékét. És nem csak az utolsó nemzedéknek, mostani tanítványaidnak, kik most sírod körül összegyűltek, hanem a régibbeknek, az életben szétoszlottaknak szívében is bizonyára megrezdül az elvesztésed feletti fájdalom.

Nem tartóztatunk tovább. A hűség, barátság és szeretet nevében fogadd tőlünk, elköltözött nemes lélek, mindnyájunktól a végső istenhozzádot. Megnyugodva, megvi-

gasztalódva távozunk el, mert egy becsületesen folytatott életnek emlékezetét zárjuk rólad szívünkbe.

Pihenjenek csendesen hamvaidd!

Ezzel átadtuk a halandó földi testet a sötét sír göröngyeinek. De a nemes lélek emlékezte itt él közöttünk s mi, kik az elköltözöttet olyan igen szerettük, tisztelettel hordozzuk szívünkben a derék tanár jó emlékezetét. Béke lengjen porai fölött s fényeskedjék neki a tiszta világosság!

Szokatlan jelenségek az egyházi és iskolai élet terén.

I.

A „Debreczeni Protestáns Lap“ folyó évi 19-dik száma mellett egy „Emlékirat“ jelent meg a debreczeni ev. ref. kollégium vagyoni ügyeiről. Ezen „Emlékirat“ közrebocsátása minden különösebb bevezetés és indoklás nélkül történt. Nem csoda tehát, ha azok, kik a kollégium ügyeit közelebbről nem ismerik, a közrebocsátás tényét vagy kárhozzátandónak, vagy legalább is feleslegesnek ítélik. Ámde az némiképp tulzásnak és szokatlannak látszik, — legalább egyelőre, — hogy egyházkerületünknek egyik vezérférfia, névszerint nagytiszteletű Kiss Albert egyházkerületi tanácsbíró ur, az általa u. n. közvélemény kárhozzátásával nem elégedve meg, jónak látta addig is előlegesen bejelenteni ezen eseményt a közelebb lefolyt egyházkerületi közgyűlésnek, a míg szerinte, a főiskolai gazdasági tanácsnak, mint illetékes fórumnak utján kerülne az az egyházkerület tanácsszabályára. A bejelentő szónoklat kenetteljes, de baljóslatu hangja és tartalma, más kisebb-nagyobb fontosságú előjelek kíséretében semmi kétséget sem hagy fent az iránt, hogy itt egy nagy vétségnek komoly megtorlása czéloztatik. Ily félelmetes körülmények között lehetetlen ama kárhozzátos, — mert hisz üldözendő — „Emlékirat“ létrejövételéről és közrebocsátásáról stb. egyet-mást el nem mondani.

Alólírott, részint mint tanár, részint mint a főiskolai gazdasági tanács által az egyházkerületre fölterjesztett ügyek előadója, különösen a tanári nyugdíjintézet alapszabályainak, a tanári fizetések egyenlősítésének, a főiskolai tápintézet újjászervezésének előkészítése alkalmából, mintegy rá voltam utalva a főiskola vagyoni ügyeinek tanulmányozására. E tanulmányok föltárták előttem a helyzet valódi képét, melyet különben ugyanazon időtájban nagytiszteletű Kiss Albert ur is oly élénk színekkel festett, az 1886. évi 300-ik sz. egyházkerületi jegyzőkönyvből olvashatólag, az általa fogalmazott bizottsági jelentésben. Ime, — gondolám, — mind a ketten ugyanazon eredményre jutánk! A baj tehát megvan és az mások véleménye szerint is nagyon fenyegető, mert hiszen különben nagytiszteletű Kiss Albert ur, mint a főiskolai gazdasági tanács tagja, nem látta volna szükségesnek felhívni arra a közfigyelmet. Idáig eljutva nem állhattam többé ellent a vágynak: keresni a baj okait és kutatni a gyógyszereket, annyival inkább, mert ezeket a nt. Kiss Albert ur jelentése érintetlenül hagyja. Meg voltam győződve, hogy mindez csak történeti alapon eszközölhető. Elővettem tehát az 1867-ik évtől kezdve, mint a mikor a főiskola vagyoni ügyei még nem voltak nagyon komplikáltak, a főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveit, a megvizsgált főiskolai számadásokat, a meglevő költségvetéseket és az egyházke-

rület jegyzőkönyveit. Ezeknek tölem telhető áttanulmányozása után megszületett az „Emlékirat.“ Az új szülöttnek kizárólagos rendeltetése volt: használni a kollégiumnak. Nem is tartatott tehát a nyilvánosság keresztvizére, hanem minden feltűnés kerülésével a főiskolai gazdasági tanács ítélőszéke elé állított. Itt a felolvasás után, épen nt. Kiss Albert ur nyílt kérdésére nyíltan és őszintén felelhetett és felelt alólírott, hogy „az emlékirat nincs nyilvánosság elé szánva és hogy írójának teljes meggyőződése, miszerint a főiskolai gazdasági tanács a legilletékesebb a több oldalról konstatált baj orvoslására, de nincs veszteni való idő, mert a baj nagyon is fenyegető.“ Ily előzmények után, a gazdasági tanácsnak 1886. december 18-iki 378-ik számú jegyzőkönyvi határozatában olvashatólag az emlékirat bővebb megvizsgálás végett kiadott egy 6 tagu küldöttségnek.

A küldöttség, hihetőleg fontosabb elfoglaltatás miatt, vagy az idő rövidege folytán, nem jöhetett ugyan tanácskozással végett össze, mindazonáltal a véleményes jelentés, mely a nt. Kiss Albert ur tollából folyt, benyújtott 1887. ápril 30-diki kelettel a főiskolai gazdasági tanácshoz, mely — 130-ik számú végzése szerint, — „annak egész tartalmát magáévá teszi. . . . az emlékiratot magát levéltárba tétetni rendeli.“ Az u. n. küldöttségi jelentésnek „egész tartalma“ pedig abban öszpontosítható, hogy: „az emlékirat 1—5. szám alatti javaslatai . . . a közelebbi múlt években kisebb, vagy nagyobb változtatással, de alkalmaztattak és végrehajtottak. A 6-ik sz. a. javaslat . . . már szintén régi.“ „ . . . küldöttség véleményezi, hogy az „Emlékirat“ jelen viszonyaink között levéltárba helyezettvén, gazdasági tanácsunk folytassa ernyedetlen buzgalom és kitartással, a főiskola vagyoni ügyeinek rendezésénél azon eljárást, melynek alapján immár reménylhetővé lett, hogy egy év eltelte után a számadások rendezés s a főiskola vagyoni állása tisztán szemlélhető leend.“

Mint hogy már azon eljárás, mely a főiskola vagyoni ügyeinek rendezésénél eddig követett, igénytelen, de mind a mellett is igen határozott meggyőződés szerint a nt. Kiss Albert ur által is konstatált bajokat nemcsak hogy eddig nem orvosolta, hanem — meggyőződés szerint — világvégezetéig sem fogja orvosolni: a főiskolánk iránti kötelességérzet által vezéreltetve, kiszabadítam amaz új szülöttet levéltári sirjából és közrebocsátám, mert úgy valék meggyőződve, hogy ily módon sikerülend, legalább némelyek figyelmét ezen fontos ügyre fordítani, melynek tisztázásánál nézetem szerint, a nyilvánosság organumai is hivatva vannak közreműködni.

Lehet, hogy némelyek ezen közrebocsátás okát a feltűnési viszketegben vélik feltalálhatni. Szabad legyen ezeknek azt felelnem, hogy ha az a „viszketeg“ oly ingerlőleg hatott volna rám: úgy már 1886. november hó elején, mint a mikor t. i. az „Emlékirat“ létrejött, a nyilvánosság útját választottam volna ama „tisztességes eltakarítás“-ra vezető ut helyett.

Elek Lajos

tanár s egyházkerületi aljegyző.
(Vége köv.)

Irodalom.

Kálvin „Institutió“-jának legújabb német fordítása.

A németországi református lelkészek, egyházvének és tagok 6-ik értekezlete Marburgban (1884. auguszt. 19—21.) a református egyház történelmére vonatkozó iratok közrebocsátása felett tanácskozásként, Kuhnert ref. lelkész indítványozá, hogy Kálvin „Keresztyén Hittana“ eredeti első alakjában, a mint 1536-ban megjelent, mely a bővebb kiadásnál négyszerre rövidebb s a népies szükségletnek egyszerűbb szerkezeténél fogva megfelelőbb és olcsóbbánál fogva is alkalmasabb, könnyen érthető és folyó nyelvű német fordításban adassék ki, hogy az az egyház tagjainak házi, családi könyvévé lehessen. E javaslat elfogadtatván, Spiess Bernát, bölcsészettudor s a wiesbadeni gymnasiumban vallásstanár, bizatott meg a fordítással, ki azt sikerrel végrehajtotta úgy a hittanulók, mint a nép használatára. E mű „Joh. Calvins christliche Glaubenslehre“ új cím alatt, a bádeni örökös hercegnőnek ajánlva, megjelent Wiesbadenben (Limbarth Chr. kiadónál) 1887-ben, 8-rét (XVI+431 lap). Elöl tárgysorozat a főbb hitcikkekéről, utalással az eredeti bási kiadásra és a strassburgi legújabb teljes kiadásra, a hittanulókra nézve megkönnyíti a helyek összevetését és feltalálását. Azután közöltetik Kálvin híres védírata a reformáció mellett I. Ferencz francia királyhoz (1—24 lap); ezt követi az Institutió hat fejezete a 25—422. lapokon; végül az idézett bibliai helyek sorozata s a Kálvin által használt írók és művekről adott kimutatás.

A fordító a bevezetésben idézi Turi Pál 16. századi magyar lelkész híres epigrammját Kálvin ez alapművéről, — mi mutatja, mennyire lelkesíté őseinket e mű. A református öntudat emelésére, az elszintelenítő és elirányuló hatások ellensúlyozására itt volna az idő, hogy a lelkes elődök lelkes utódai minálunk is követnék német református testvéreink példáját s adnák népünk kezébe a helvét reformáció e magna chartáját érthetőleg, mai nyelven. E végre a reformátusoknak tömörülni kellene, mert oly társulat, melyben ágostaiak és unitáriusok velünk együtt működnek, általános érdekű vallásos műveket nem adhat ki, mert a legnagyobb részt alkotó két millió magyar református egyház és nép különleges vallásos szükségleteit kielégítő s a tiszta református elveket kiemelő munkákat vegyes szerkezeténél fogva nem is adhat ki, nem is várható, hogy adjon ki, ez a tisztán református hitérdeket művelni és ápolni hivatva nem lehet, erről más uton kell gondoskodni, különben elhervad az. A magyar református egyháznak élni és állni kell épen, virágzóan! Ez eszme hatása alatt ajánljuk Kálvin alapvető művét korunk figyelmébe. A német hitrokonok megtették már kötelességüket, ne maradjunk el mi sem. Spiess fordítását s az értekezlet vállalatát a Tisza és Duna mellékein is üdvözljük, mint dús életjelt! (B.)

Ajánlott könyv. A közoktatási miniszter Eötvös Károly Lajos: „Kis Világ, legújabb Flóri könyve“ című paed. költészeti kötetét, mely Gyulai László és Tahi Antal 60—70 eredeti rajzával van illusztrálva, mint „a gyermekek kedélyvilágához és értelmi fejlettségéhez alkalmazkodó, magyar népköltési motívumokon alapuló, szivnemesítő élvezetes versek“

gyűjteményét a kisdodovák és népiskolai könyvtárak számára, úgy a tanulók közt kiasztani szokott jutalomkönyvül ajánlotta. — A rövid időn már II. kiadást ért szép kiállítású könyv egy példánya 50 kr. — Megrendelhető a szerzőnél (Nagy-Becske-
reken), vagy bármely könyvkereskedő útján. Az általunk is jól ismert kitűnő nevű szerző ezen jeles művét szeretettel ajánljuk az érdeklettek jóakaratu figyelmébe.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Az 1886—7. tanévet berekesztő vizsgálatok a debreczeni ev. ref. főiskolában következő renddel tartatnak meg. Junius 16-án délelőtt 8 órakor hálaadó istenisztelet a kollégium imatermében. A) A hittan-
szaki akadémiában. Junius 16-tól kezdve I., II., III., IV. éves hittanhallgatók zárvizsgái az illető tudományok ren-
des óráin és termeiben. B) A jog- és államtudományi karnál. Junius 22-ig délig az alap- és államvizsgálatok letétele vé-
gett a folyamodványok kellően felszerelve beadandók az igazgatósághoz. Junius 23-tól kezdve a hó végéig alap- és
államvizsgálatok a gyűlésteremben. C) A főgymnasiumban. Május 18-án a VIII. osztályé a maga tantermében. Junius
16. d. e. 9—11 a VIII-ik osztály termében a francia nyelv és gyorsírás, 11-től fogva az oratoriumban ének az V-ik és
VI-ik osztályé, d. u. 4—6 az oratoriumban ének a I—IV. osztályoké, 5—6 a nyári tornahelyiségben testgyakorlat
V—VI. osztályé, 6-tól fogva ugyanott testgyakorlat az I—IV. osztályé. Junius 17. VII. o. az oratoriumban; VI. o.
a VIII. o. teremben. Junius 18. V. o. az orat.; III. o. a VIII. o. ter. Junius 20. IV. a) o. az orat.; IV. b) o. a VIII. o. ter.
Junius 21. I. a) és b) o. az orat.; II. a) és b) o. a VIII. o. teremben. Junius 23—24. magánvizsgálatok az I—VII. osz-
tályokban, május 17. és 18-án a VIII-ik osztályban. Érett-
ségi vizsgálat: írásbeli május 20—25., szóbeli junius 25—30. D) A tanítóképezdében. Junius 24. és 25-dik napjain az aka-
démiai VI-ik tanteremben. Mely nyilvános vizsgákra a szül-
lék s általában a nevelés s tanügy barátai tisztelettel meg-
hívatnak. Debreczen, 1887. május 12. A főiskolai igazgatóság.
— A főiskolai magy. irod. önképző társulat elhatározta, hogy a Czegléd-utcai temetőben nyugvó, korán elhunyt
tehetséges költő, Nagy Imre sirját körül fogja kerítettetni. E
végből bizottságot küldött ki, melynek tagjai Csapó Péter,
Tóth István és Szolnoki Gerzson hittanhallgatók. Örömmel
említjük föl az ifjuság minden ilyen kegyeletes, nemes esz-
mékért küzdő mozgalmát.

Nagy József-alapítványi ösztöndíj. Mult számunkban je-
leztük röviden, hogy a Nagy József-alapítványi két díjra a lel-
készek és tanárok köréből dr. Öreg János, az akadémikusok
közül Ferenczy Gyula vétetett föl. Pályázott két lelkészjelölt;
a másik díjra két lelkész és négy tanár. Bővebb tudósítást ígér-
tünk e tárgyról s azzal váltjuk be ígérletünket, hogy jelezzük,
az utóbbiak közül ki micsoda célt tűzött ki magának, ha el-
nyervén az 500 frtot, kimegyen külföldre. Az egyik lelkész a
konfirmáció és a nazarénizmus s általában a belmissió ügyét
óhajtotta külföldön tanulmányozni; a másik az európai, az
egyiptomi s a palesztinai hitsorsosokat kíváncsított, missiói
munkálkodások közvetlen szemlélete és saját missiói ismeretei-

nek gyarapítása céljából fölkeresni és a Duna-Maros közén
szolgáló ev. ref. lelkészek részére akart, nyilvános beszédek
tartása által is, segílyt gyűjteni. A tanárok közül az első pá-
lyázó, főleg Franciaországban a gymnasiumi, tanárképzői és
protestáns egyetemi oktatással óhajt megismerkedni; a máso-
dik azon hazai és külföldi tanintézeteket vágyik fölkeresni,
melyeknek körében a tápintézetre s internátusra vonatkozólag
legtöbb s a mi viszonyaink közt leginkább értékesíthető tanul-
ságot lehet meríteni; a harmadik a debreczeni főiskola külön-
böző helyiségeiben található praehistorikus, nummismatikai és
archaeologiai gyűjtemények rendezhetése céljából a törté-
nelmi segédtudományokat szeretné közelebből, szakférfiaktól
magánórák vétele útján is tanulmányozni; míg a negyedik, fő-
ként a statisztikai tanszak céljából, a felsőbb oktatás külföldi
intézményei s rendszereivel kíván közelebből megismerkedni.
Dr. Öreg János hat, egy másik pályázó 1 szavazatot kapott. A
bizottság következő férfiakból állott: Révész B. püspök, Vályi
J. főgondnok; a debreczeni lelkészek képviselőjében Könyves
Tóth Mihály; a presbyterium képviselőiként Szűcs István, Beke
Mihály, Mészáros József; az akadémiai tanárkar részéről dr.
Kovács Sándor, végre bizottsági jegyzőként, de szavazati jog
nélkül Tóth Sámuel.

Tanulmányi utazás. Elek Lajos tanártársunk és barátunk,
lapunk kiadója, ma reggel Sárospatakra utazott, hogy ott főleg
a konviktusi rendszert tanulmányozza. Ismerve az ő buzgólkod-
dását ez ügyben, bizton számíthatunk rá, hogy több, nálunk is jól
értékesíthető tapasztalatot gyűjt a testvérfőiskola körében.
Együtt utazott vele dr. Bacsoni Lajos kollegánk is.

Budapest. A „Budapesti Hírlap“ f. évi 114-ik számában
„Elkinzott prot. árvák“ cz. a. egy cikk jelent meg, mely a bu-
dapesti prot. árvaház állapotáról, az intézeti árvaatyának és
árvaanyának a gyermekekkel való bánásmódjáról igen sötét
színekkel festett képet bocsátott közzé. Az árvaegylet választ-
mánya szigorú vizsgálatot indított meg ez ügyben s mint a
hozzánk is beküldött nyilatkozatból kitűnik, az a kép határo-
zottan alaptalan, mert semmi olyan visszaélés nem fordult elő
az árvaházban, mely rosszakaratu durva bánásmódra vallana.

Sárospatak. A s.-pataki ev. ref. főiskolában az iskolai évet
befejező vizsgálatok következő rendben tartatnak: május 16.
és 17. a VIII. osztály vizsgálat; május 20. 21. 23. 24. 25. írás-
beli, jun. 28. 29. 30. szóbeli érettségi vizsgálat; jun. 17—22.
I—IV. o.; jun. 23. 24. V., VI., VII. o.; az akadémiában a pün-
kösti szünidőt és a kápláni vizsgálatok napjait kivéve, a val-
lás- és egyháztudományi, valamint a bölcsészeti szakban május
16-tól junius 30.; a jog- és államtudományi szakban jun. 1—30.

Felhívás. Tisztelettel kérjük mindazokat, kik a Budán
épitendő ev. reform. templom alapja javára kibocsátott gyűj-
tőívek, vagy könyvek birtokában vannak, hogy azokat gyűjtésök
eredményével együtt f. hó 31-ik napjáig nsgos Szóts Albert
pénztáros úrhoz (Budapest I. Honvédelmi miniszterium) bekül-
deni, esetleg azok további megtartása, vagy holléte iránt nyi-
latkozni sziveskedjenek. Budapest, 1887. május 1-én. Kontra
János s. lelkész. Borosnyai Oszkár bizottsági elnök.

Szerkesztői posta. G. L. Kisujszállás. Becses cikkére
valószínűleg már a legközelebbi számban sort keríthetek.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**